

Åtgärdsprogram för partiklar (PM10) i Göteborg

Luftvårdsdagen 28 november 2023

Helene Olofson, miljöförvaltningen Göteborgs Stad

Luftkvalitet och miljö kvalitetsnormer

- Luftkvaliteten i svenska tätorter regleras genom systemet med miljö kvalitetsnormer (MKN).
 - anger föroreningsnivåer som inte får överskridas.
 - är juridiskt bindande och ska uppfyllas där människor normalt vistas.
- Varje kommun ska kontrollera att MKN följs inom kommunen. Om MKN inte följs, ska ett åtgärdsprogram upprättas.
- Naturvårdsverket bedömer att ett åtgärdsprogram behöver upprättas för att MKN för partiklar (PM10) ska kunna följas i Göteborg.
 - PM10 är partiklar som är upp till 10 μm i diameter
 - PM10 skapas främst från trafikrelaterade mekaniska processer

Mätningar av partiklar (PM10) i Göteborg

1. Femman

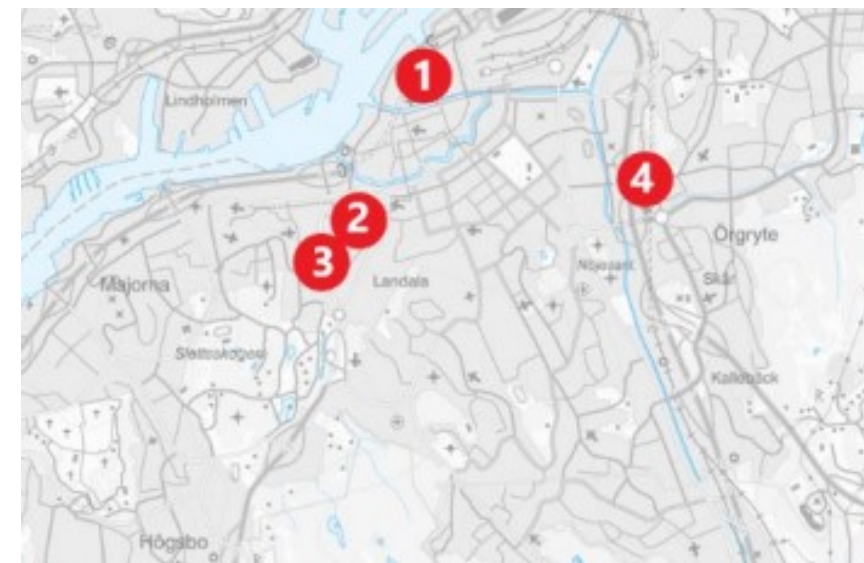

2. Haga

3. Övre Husargatan

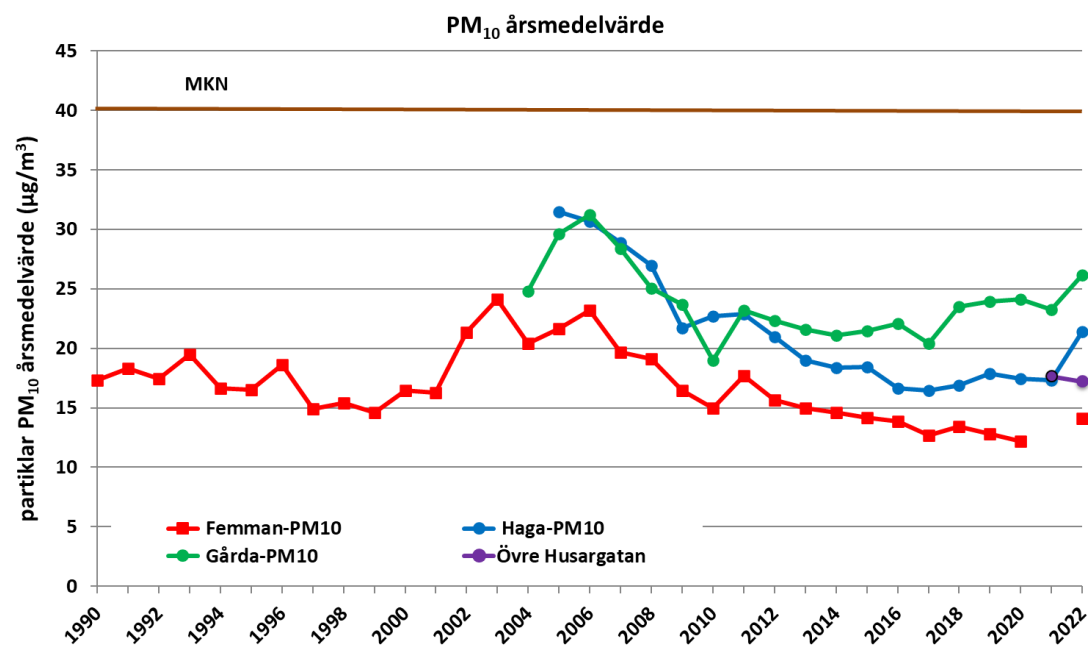

4. Gårda

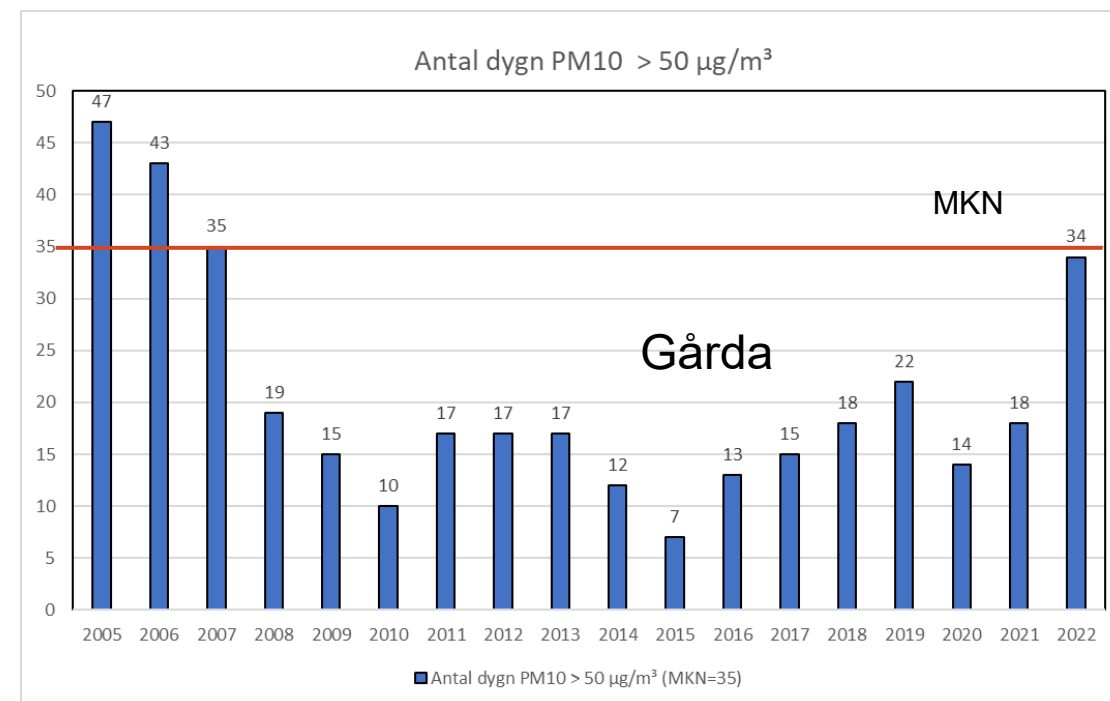

Mätningar av partiklar (PM10) i Göteborg

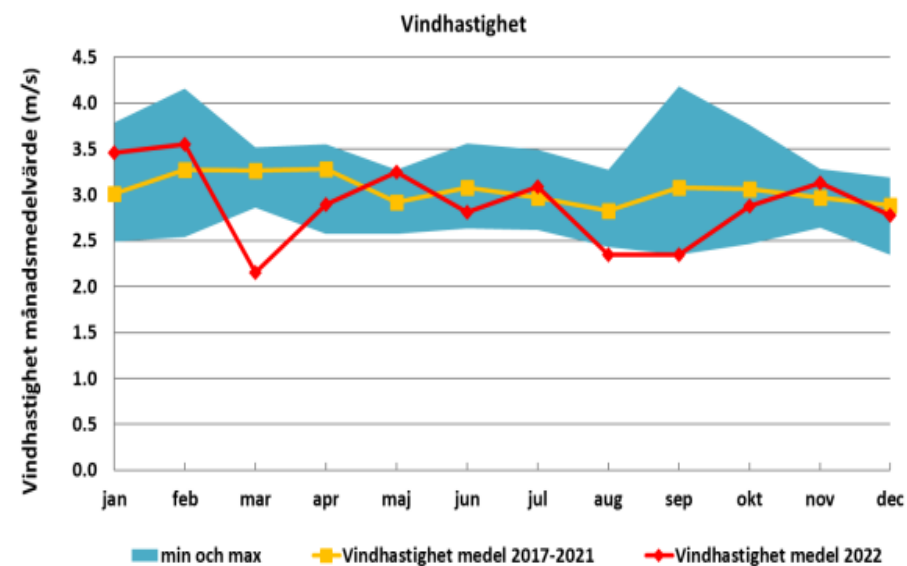
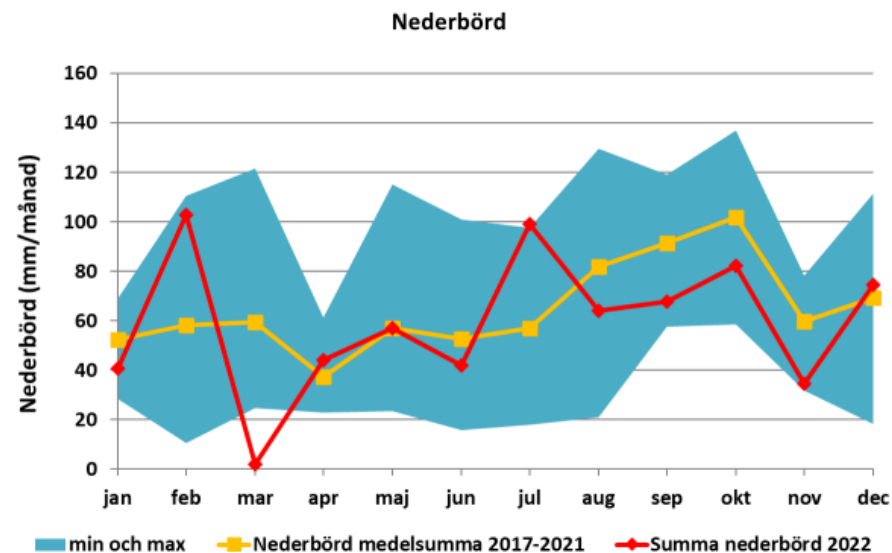
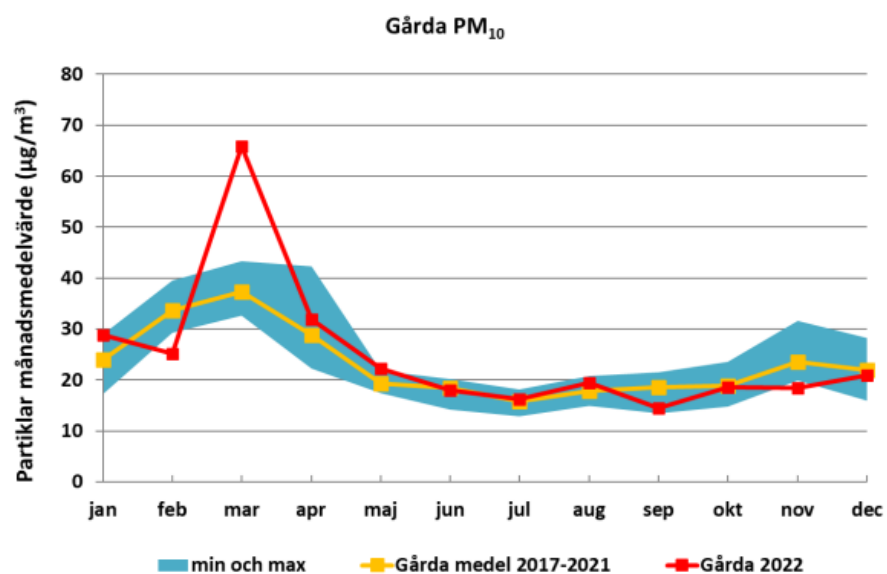
Årsmedelvärde får inte överskrida $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$

Dygnsmedelvärdet får överskrida $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ högst 35 dygn under ett kalenderår.

Mätningar av partiklar (PM10) i Göteborg

Naturvårdsverkets yttrande (i urval)

Naturvårdsverket bedömer att ett åtgärdsprogram behöver upprättas för att miljökvalitetsnormen för partiklar (PM10) ska kunna följas i Göteborg.

2022 har varit ett ogynnsamt år för partiklar (PM10) med ett högre antal överskridanden av normen. Miljökvalitetsnormerna ska emellertid alltid följas, oavsett till exempel ogynnsamma väderår. Halterna behöver därför sänkas med god marginal, så att normerna inte heller riskerar att överskridas enskilda år. Ett åtgärdsprogram behöver därför tas fram för att säkerställa att halterna minskar framöver.

Luftkvalitetsdirektivet är för närvarande under revidering, och det kan på några års sikt innebära skärpta miljökvalitetsnormer i Sverige, vilket gör det än mer relevant att arbeta för att sänka halterna.

Vad är ett åtgärdsprogram?

- **Åtgärdsprogram** är övergripande planeringsinstrument som ska ligga till grund för myndigheters och kommuners vidare överväganden och handlande vid tillämpningen av de olika styrmedel och åtgärder som behövs för att följa MKN.
- **Det övergripande syftet** med ett åtgärdsprogram är att åtgärder vidtas så att halterna av aktuell luftförorening minskar i sådan omfattning att MKN inte längre riskerar att överskridas.
- Ett ytterligare syfte med ett åtgärdsprogram är att **samordna, redovisa och fördela ansvar** för de åtgärder som behövs för att MKN ska följas.
- **Perioden av överskridande** av en MKN ska hållas så kort som möjligt, vilket i praktiken kan innebära innevarande eller nästföljande år från när ett åtgärdsprogram fastställs.

Luftguiden

Handbok om miljö kvalitetsnormer
för utomhusluft

Version 4

HANDBOK 2019:1 • UTGÅVA 1 • JANUARI 2019

Hur styr ett åtgärdsprogram?

- **Ett åtgärdsprogram får omfatta** all verksamhet och alla åtgärder och styrmedel som kan påverka möjligheten att följa MKN.
- **Myndigheter och kommuner är skyldiga** att inom sina ansvarsområden vidta de åtgärder och styrmedel som fastställts i ett åtgärdsprogram.
- Då **olika aktörer har olika rådighet** att genomföra de åtgärder som kan behövas för att följa MKN är det viktigt att samtliga åtgärder och styrmedel som fastslås i åtgärdsprogrammet är väl förankrade hos samtliga aktörer.

Styrgrupp

- Miljöförvaltningen
- Stadsmiljöförvaltningen
- Stadsbyggnadsförvaltningen
- Trafikverket
- Västtrafik

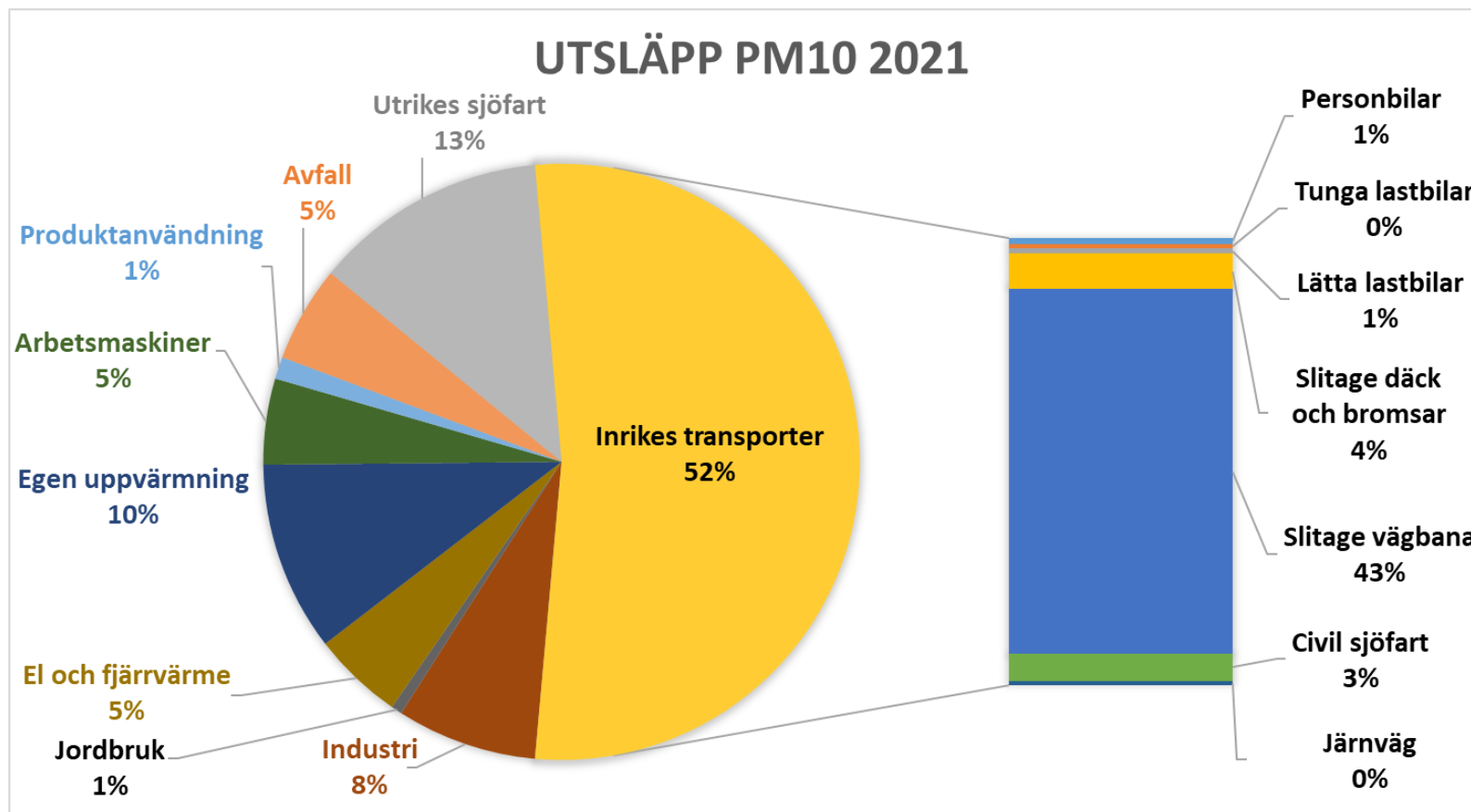
Projektgrupp

- Miljöförvaltningen
- Stadsmiljöförvaltningen
- Stadsbyggnadsförvaltningen
- Trafikverket
- Västtrafik
- Göteborgs Hamn
- Länsstyrelsen i Västra Götalands län
- Västra Götalandsregionen
- Luftvårdsförbundet i Göteborgsregionen

Vad ska ett åtgärdsprogram innehålla?

- var ett överskridande av en miljökvalitetsnorm inträffat,
- det berörda områdets typ, storlek, väderleksförhållanden och skyddsvärda objekt,
- luftföroreningens typ och hur den har konstaterats,
- föroreningens ursprung,
- den analys av situationen som har gjorts,
- genomförda förbättringsåtgärder och effekterna av dem,
- pågående förbättringsåtgärder,
- publikationer eller andra dokument som kompletterar informationen enligt ovan,
- uppgifter om den eller de miljökvalitetsnormer som ska följas,
- de åtgärder som myndigheter eller kommuner behöver vidta för att miljökvalitetsnormerna ska följas, vilka myndigheter eller kommuner som behöver vidta respektive åtgärd och tidpunkt för när åtgärderna behöver vara genomförda,
- hur krav på förbättringar ska fördelas mellan olika typer av utsläppskällor och hur dessa förbättringskrav ska fördelas mellan olika åtgärder,
- den förbättring som var och en av åtgärderna bedöms medföra och hur åtgärderna tillsammans bedöms bidra till att normen följs,
- de uppgifter som i övrigt behövs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, samt
- en analys av programmets konsekvenser från allmän och enskild synpunkt och hur åtgärderna är avsedda att finansieras.

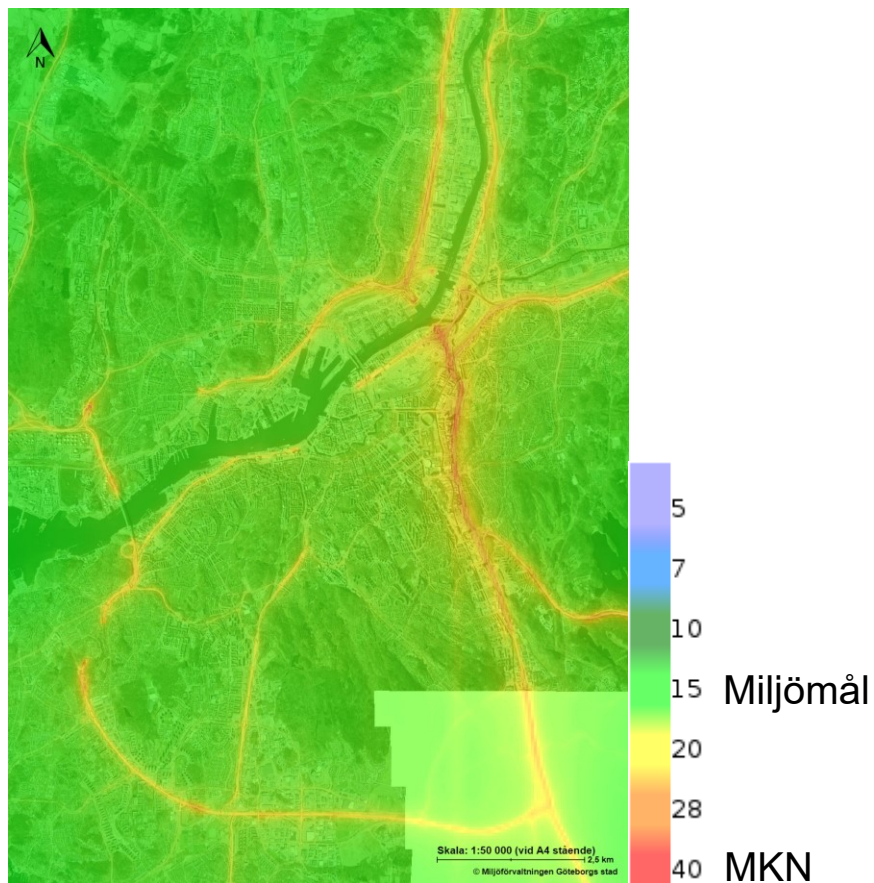
Källor till partiklar (PM10) i Göteborg

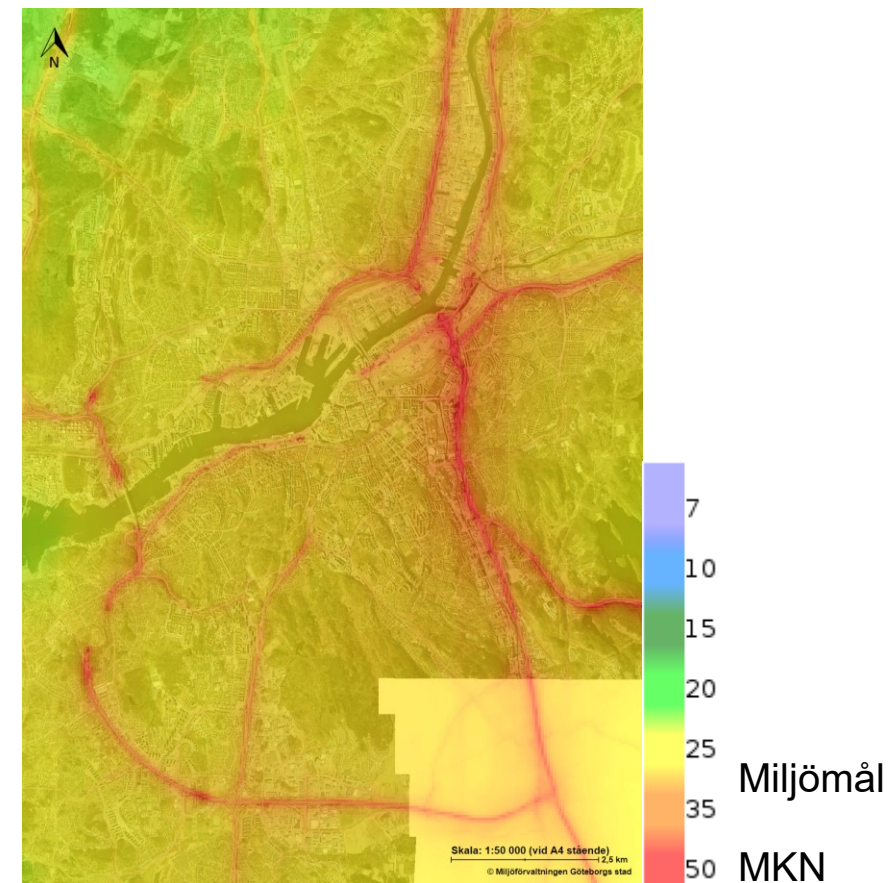
Data från nationella emissionsdatabasen (SMHI)

Källor till partiklar (PM10) i Göteborg

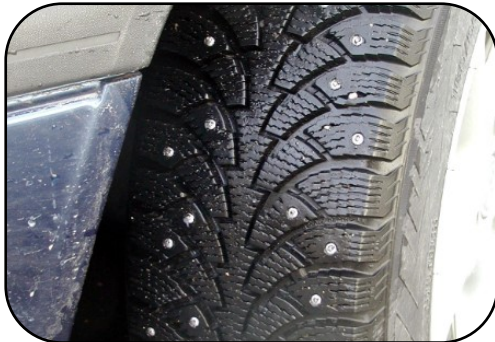
Beräknade årsmedelvärden
PM10 2022

Beräknade dygnsmedelvärden
PM10 2022 (90%-il)

Övergripande åtgärdsområden

Minska bildandet av
slitagepartiklar i
vägmiljön

Binda eller ta bort
slitagepartiklar i
vägmiljön

Snabbt minska
vägtrafiken

Utsläpp från övriga
källor

Specifika åtgärdsområden

Dubbdäck

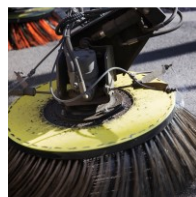

Miljözoner

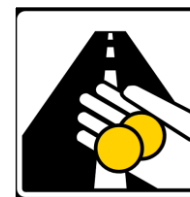

Godstransporter

Drift och
underhåll

Trängselskatt

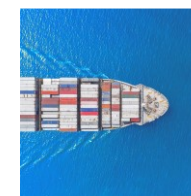
Industri, energi,
uppvärmning

Parkering

Kollektivtrafik

Sjöfart

Hastighet

Cykel och gång

Kommunikation

Åtgärder – en bruttolista

Göteborgs
Stad

Se över hur
dubbdäcksförbudet
kan utökas eller
justeras

Sänk
hastigheterna

Inför miljözon för
lätta fordon

Ge kommuner
möjlighet att ta ut
dubbdäcksavgift

Enkelrikta
fler gator

Öka
hastighetsefterlevnaden

Gratis
kollektivtrafik

Marknadsanpassa
boendeparkerings-
avgifter på allmän plats

Byt
vägbeläggning

Mer gröna
lösningar

Mer krav på
industrin

Utöka
resurserna för
vägunderhåll

Använd snabba och
enkla åtgärder för att
öka cyklandet

Öka incitamenten för
att välja dubbfria
vinterdäck

Kravställ
godstransporter

Dammbindning

Mer sopning
av gator

Säsongsanpassad
hastighet

Undvik att
planlägga nära
tunnelmynningar

Prioriteringar i
genomförandet av
cykelprogrammet

Tidsatt plan för att
minska vägtrafikarbetet

Optimera
halkbekämpningen

Ändra öppettiderna i
Göteborgs Hamn

Optimera
trängselskatten

Förläng
trängselskatten

Flexibla
hastighetsgränser

Stadsplanering
som minskar
vägtrafiken

Ge kommuner
möjlighet att ta ut
parkeringsavgifter på
privat mark

Åtgärder - första urval

- Åtgärder som minskar uppkomsten av partiklar (minskat vägtrafikarbete) är mer långsiktiga än åtgärder som bara dämpar problematiken (sopning och dammbindning).
- Kravet på att perioden för överskridande av MKN ska hållas så kort som möjligt gör de kortsiktiga åtgärderna viktiga.
- I åtgärdsprogrammet kommer vi att föreslå en kombination av både kortsiktiga dämpande åtgärder och långsiktiga vägtrafikminskande åtgärder.
- Därtill kommer vi att ge förslag på åtgärder som behöver lyftas på en högre nivå, det vill säga hos regering och riksdag.

Åtgärder på kort sikt

- Kan genomföras och ge effekt inom 5 år
- Exempel: partikeldämpande åtgärder (sopning och dammbindning)

Åtgärder på mellanlång sikt

- Kan genomföras inom 5 år, men ger inte effekt inom 5 år
- Exempel: utredningar som leder till praktiska åtgärder

Åtgärder på lång sikt

- Kan genomföras och ge effekt inom 5-20 år
- Exempel: åtgärder som långsiktigt minskar vägtrafiken

Påverkansåtgärder

- Åtgärder där Göteborgs Stad har rådighet genom påverkan
- Exempel: ändringar av lagar och regler

Bortvalda åtgärder

- Åtgärder som har liten effekt eller som är svåra att genomföra (tekniskt eller resursmässigt)
- Exempel: åtgärder där politisk vilja saknas

Åtgärder – första urval

Göteborgs
Stad

Se över hur
dubbdäcksförbudet
kan utökas eller
justeras

Sänk
hastigheterna

Ge kommuner
möjlighet att ta ut
dubbdäcksavgift

Marknadsanpassa
boendeparkerings-
avgifter på allmän plats

Mer gröna
lösningar

Utöka
resurserna för
vägunderhåll

Använd snabba och
enkla åtgärder för att
öka cyklandet

Öka incitamenten för
att välja dubbfria
vinterdäck

Kravställ
godstransporter

Dammbindning

Mer sopning
av gator

Tidsatt plan för att
minska vägtrafikarbetet

Prioriteringar i
genomförandet av
cykelprogrammet

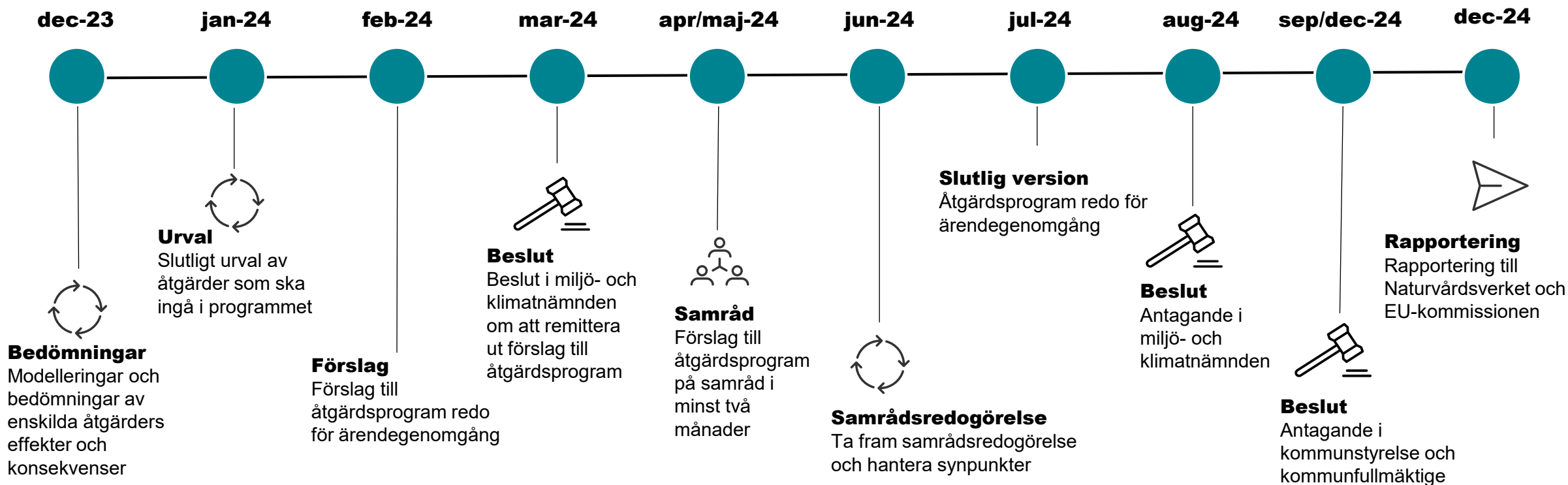
Optimera
trängselskatten

Förläng
trängselskatten

Stadsplanering
som minskar
vägtrafiken

Ge kommuner
möjlighet att ta ut
parkeringsavgifter på
privat mark

Vägen framåt

Åtgärdsprogrammets giltighetstid är 2025-2030

Åtgärdsprogrammet följs upp årligen

Tid för frågor och synpunkter

Kontakt

Miljöförvaltningen

Helene Olofson

Helene.Olofson@miljo.goteborg.se